

N° 3310

Sub den 13. september 1876

Jedi

Konf. General Poststyrelsen

1876 den 14 sept anm. i Klippa och Skred. skrifv.
till Orusts församling och telegram, den 15 sept, till
Elfskärsta Postkontor, från hvilken beger postmed. anm.
från.

Allt underlag af Skrifvaren den 20 jektis.
Jedi, angående försyftning af Orust församling om
i sammanhang därmed, förordagen inkomning af all
redly och del allskilda poststationer, samt utskickade förordna-
gar i församlingen & Orust, hvar Ranslöfsfärje Embetet
infordrat yttrande i ärendet från Ranslöfsfärje R. Werners
och för, med öfverlämnande af samma yttrande, Rans-
löfsfärje Embetet förklara sig till alla delar deraf rikt-
na, hvar för sig för i sammanhang förordnade Skrifvare
skrifvare. Göteborg & Ranslöfsfärje den 4 September
1876.

Ranslöfsfärje Embetet
[Signature]

Erik Lindgren

Något om Posten på Östra Orust

N:o 7.

Den 19 Augusti 1845.

Circulaire

till samtliga Post-Contoren i Riket.

Med tillkännagifvande att ett nytt Post-Contoir under namn af **Orust** bör, enligt Kongl. Maj:ts Nådiga beslut, inrättas vid Togestad i Län-
gelanda Socken å ön Orust, belägen inom Göteborgs och Bohus Län,
har Kongl. Öfver-Post-Directeurs-Embetet för behörig efterrättelse velat
härigenom meddelä, att berörde Post-Contoir kommer att öppnas med
nästinstundande års början, samt att porto-afgiften för alla från Post-
Contoiret i *Skred* till förstnämnde Post-Contoir afgående
bref, hvilka ej äro portofria, skall erläggas med 6 skillingar Banco
lodet. Stockholm den 19 Augusti 1845.

Efter Nädigste Förordnande:

A. W. GRUNDELSTJERNA.

C. J. L. Fyrwald.

Förord

I posthistorisk skriftserie nr 202 har flertalet postanstalter på Orust berörts. Det har i huvudsak varit fråga om postanstalterna på västra delen. I det följande behandlas återstoden, däribland det förvaltningspostkontor som med öns namn fanns under en lång tid. På samma sätt som i de flesta av tidigare skrifter presenterar jag postanstalterna i den tidsordning de blivit inrättade.

Jag har funnit anledning att inleda med ett avsnitt för att söka förklara något av det till synes invecklade sättet att benämna olika slag av postanstalter. Kanske kan denna terminologi sägas numera inte ha någon betydelse, eftersom snart sagt alla fasta postanstalter med kundbetjäning kallas postkontor. Genom tidigare använd terminologi kunde man emellertid förstå hur de olika postanstalterna förhöll sig till varandra när det t ex gällde beslut eller redovisning. För den som läser posthistorik har terminologin därför viss betydelse.

Framställningen bygger så gott som uteslutande på dokument som förvaras i postens arkiv. Om något annat källmaterial använts, framgår det av texten. I citat har jag moderniserat stavningen för att underlätta läsningen men i övrigt inte gjort några ingrepp i texten. Orters namn har jag stavat på det sätt de återges i de dokument jag arbetar med vid varje tillfälle. Stavningen kan därför variera något, t ex för ordet Togesta, som ibland stavats Toggesta och ibland Toggestad.

Jag är tacksam för synpunkter från mina läsare på häftets innehåll och utformning. Det skrivs på en ordbehandlare och av den monterade förlagan tillverkas ett 20-tal exemplar genom kopiering.

Växjö i juli 1993

Erik Lindgren

Terminologi för fasta postanstalter

Citat i mina uppsatser är ofta exempel på hur dokumenten avslöjar de "vanliga" människornas önskan om möjligheter till kommunikation med omvärlden. I anslutning härtill har jag funnit anledning att göra en liten återblick på hur postnätets fasta punkter vuxit fram efter hand som olika slag av postanstalter kommit till. Därigenom får vi också en liten redovisning av terminologin. I dagens postverk är den inte tillämplig, eftersom alla enheter med kundbetjäning sedan 1986 kallas postkontor.

Dessutom är det hela något flytande, kan man säga, genom den beslutade strukturförändringen med beteckningen "Nät 92". Beslutet innebär i korthet att Posten även i fortsättningen kommer att ha ca 2000 serviceställen, men *formerna* för denna service förändras successivt. På mindre orter (med färre än 1000 hushåll) planeras samverkan med bank på 300 platser och postkontor skall etableras i butiker på 350 ställen. På större orter kommer 250 av totalt 700 postkontor att ersättas med vad som kallas Närpost.

För skrivande posthistoriker blir det svårare att för framtiden redovisa organisationsförändringarna. Framför allt blir det svårt att, som jag hittills gjort i min posthistoria, namngiva cheferna för respektive postkontor. Genom divisionalisering finns det nämligen två eller flera chefer på många håll. Jag vet inte i skrivande stund (juli 1993) hur min framtida redovisning skall te sig. Hittills har jag tillämpat en metod som innebär slumpvis valda exempel på människornas kamp för goda kommunikationer, inbakade i den löpande texten.

Efter beslutet 1636 om allmän postgång var postnätet länge mycket glest. Regeringen bemyndigade generalpoststyrelsen den 9 mars 1860 att *"å lämplige ställen inrätta ett nytt slag av poststationer, vilka äro ämnade att, såsom speditionskontor, för mera avlägsna orter underlätta förbindelsen med närmaste postkontor eller postexpedition"*.

Det kungliga brevet föranledde poststyrelsen att förhöra sig hos länsstyrelserna om behovet av sådana poststationer. Kungörelser från länsstyrelserna ledde till framställningar från socknar och enskilda, framställningar som naturligtvis prövades noga före beslut.

Det kan vara av visst intresse att notera hur generaldirektör Wilhelm Roos angav en av orsakerna till beslut om poststationer på landsbygden. I sin återblick i verkets första verksamhetsberättelse omtalade han att brevlådor hade uppsatts vid allmänna postvägar med början 1855 under vissa förutsättningar. Ett villkor var att en kommun eller flera korrespondenter på en ort förenade sig om att genom en lämplig person svara för tömning på behöriga tider av brevlådan. Det reglerades genom ett kungligt brev den 9 mars 1855 och av postmedel betalades 10 kr om året för bestyret med brevlådan. Men så skriver Roos följande:

"Då emellertid denna utväg till postutväxlingens underlättande endast i ringa mån av allmänheten anlåtats, beslöts år 1860 inrättandet av ett nytt slags **poststationer**, vilka skulle utgöra en art filialkontor till närmast liggande postkontor eller postexpeditioner".

Innan verkningarna av kungabrevet den 9 mars 1860 var synliga, fanns det i vårt land i stort sett inga andra fasta postanstalter än **postkontor**, vid denna tidpunkt 175 stycken. Av dessa var 48 postexpeditioner, en benämning som kan skapa problem för dem som inte sysslats med posthistoria. Låt oss kalla även dem för postkontor. De var i praktiken en lägre klass av postkontor. De högsta klasserna var enligt vokabulären postkontor och de lägsta klasserna var postexpeditioner. Båda slagen var med få undantag förlagda till städer.

Beteckningen **postexpedition** kom till 1849 som resultatet av en form av löneroglering till postcheferna. Med vissa ändringar under de följande åren upptog 1874 års normalstat sju klassers postkontor, av vilka klasserna I - IV avsåg postkontoren och klasserna V-VII postexpeditioner. Postkontorens chefer kallades postmästare, tillsatta med kunglig fullmakt, medan postexpeditionernas chefer var postexpeditörer, tillsatta av poststyrelsen. Gentemot kunderna hade de samma befogenhet.

Utöver postmästare fanns det med början 1830 ett litet antal s k postuppsyningsmän. De tillsattes i glest befolkade delar av landet, huvudsakligen i Norrland. De fasta postanstalter som därigenom kom till stånd, kallades **postuppsyningsmansplatser**. Deras totala antal översteg aldrig samtidigt 21, det antal som fanns 1860, när regeringsbeslutet om poststationer på landsbygden kom. De flesta postuppsyningsmansplatserna ersattes under den följande femårsperioden med poststationer.

Det dröjde nära nog ett helt år efter att regeringen bemyndigat poststyrelsen att inrätta poststationer, innan de första kom till stånd. I februari 1861 öppnades sålunda 12 nya poststationer. Innan dess fanns det sålunda bara postkontor (och postexpeditioner som de lägre klassernas postkontor kallades under åren 1849-1881) samt ett obetydligt antal postuppsyningsmansplatser.

Andra senare tillkomna former av postanstalter med kundbetjäning var filialpostkontor och brevsamlingsställen, från vilka vi kan bortse i detta sammanhang. Dessutom tillkom 1920 ett mellanting mellan postkontor och poststationer med termen **postexpedition** (ej att förväxla med de postexpeditioner som fanns under åren 1849-1881). Senare tidens postexpeditioner hade inte några underlydande poststationer men avgav sina redovisningar direkt till poststyrelsen. Poststationerna däremot redovisade till de överordnade postkontoren. Cheferna vid "den moderna tidens postexpeditioner" titulerades stationsmästare.

I slutet av 1920-talet inrättades stationära lantbrevbärare, snart nog kallade **postombud**. På slutet av 1960-talet användes sådana i viss utsträckning för att underlätta indragning av poststationer. De underlättade övergången till lantbrevbäring för dem som bodde närmast den indragna poststationen. Skälet för tillkomsten av de första postombuden (stationära lantbrevbärarna) var ett helt annat. De öppnades på platser där underlaget var för litet för en poststation.

Termen **postställe** fanns under en övergångstid från mitten på 1970-talet för mycket små poststationer, men från och med 1986 kallades även dessa för postkontor. De dittillsvarande poststationerna hade då hunnit dras in eller organiseras om och fått benämningen postkontor (med prefixet "lokal" under en övergångstid fram till och med 1985).

Omkring 1990 började man anlita entreprenader för mindre postkontor på så sätt att befintliga postlokaler avvecklades och rörelsen överläts på en bank eller en butik. Som jag redan nämnt ligger målsättningen på ca 650 entreprenadkontor. Det kommer troligen att vara genomfört före sekelskiftet.

Förvaltningspostkontoret Orust

I 1834 års riksdag framfördes ett förslag att inrätta ett postkontor på Wrälands gästgivaregård i Orust. Den därefter formellt ingivna ansökan avsåg av regeringen den 21 december 1835. Man kunde inte finna sig i detta och bland andra förde kommitterade för undersökning av handels-sjöfarten fram frågan. Det ansågs vara till skada för allmogen i Bohusläns skärgård att det inte fanns någon postanstalt på ön.

Det blev så småningom resultat och regeringen beslöt den 12 mars 1845 att ett postkontor med namnet OROUST skulle få öppnas på ön. Det förlades till Togesta i Långelanda socken och kom senare att flyttas ett par gånger. Till föreståndare utnämndes Hans Lind, som var son till rådmannen i Strömstad Andreas Lind.

Hans Lind hade 19 år gammal blivit postskrivare år 1830 och avancerat till extra ordinarie postexpeditör 1835 samt varit postkommisarie i Strömstad under närmare två år som vikarie. Under åren 1838-1845 var han tf postmästare i Kungälv. Dit ville han återvända efter utnämningen till befattningen på Orust men hans framställning om tjänstebyte med postmästaren i Kungälv avsåg av regeringen.

Arbetet vid postkontoret i Orust under de båda första decennierna torde mest ha präglats av smärre problem beträffande postföringsförhållandena, kontroll över att postavgifter betalades och överväganden av vilka priser som skulle utgå för lösväskexpedition och någon gång frågan om rätt avgift för avisering. Med tillkomsten av poststationerna i Kårehogen den 1 december 1866, i Svanesund den 15 juli 1867 och Fiskebäckskil den 1 juni 1869 tillstötte de komplikationer det innebar för postmästare Lind att ha fått "speditionskontor" inom sitt närområde, postanstalter som för övrigt möjligen kunde ha berövat honom något av hans sportler.

Lind fick sannolikt också besvär med att förklara dem som bodde i trakten av de nya poststationerna att de nu inte längre kunde skicka brev till personer med adress Orust för bara 3 öre, som de kunde innan poststationen i Svanesund öppnades. Till dess gällde nämligen lösbrevspriset 3 öre, men i och med att de lämnade in brev vid någon av de nya poststationerna till en annan ort blev portot 12 öre.

Men det var först med beslutet om kronobrevbäringens upphörande (i Bohuslän från och med 1875) som postmästare Lind fick brådare dagar. Beslutet innebar bland annat att de tre poststationer som tidigare under förhållandevis kort tid varit underställda honom, nu utökades med nio, nämligen poststationerna med namnen Myckleby, Tegneby, Mollösund, Hälleviksstrand, Karingö, Gullholmen, Hjärteby, Klädesholmen och Henån. Han fick också organisera ett antal nya postföringslinjer, som också redan var beslutade i överenskommelserna mellan landskansliet och poststyrelsen. Själv måste han övervaka att de fungerade i praktiken.

Redan den 5 januari 1875 måste han sålunda anmäla till poststyrelsen att han funnit tidtabellerna för linjerna Orust-Mollösund och Assmunderöd-Henån inte vara lämpligt avvägda. Poststyrelsen godkände hans justeringsförslag som delvis hängde samman med ett förslag i ett senare brev till poststyrelsen från poststationsföreståndare Axel Hagberg i Grundsund. Denne lydde under postmästaren i Uddevalla.

För hembygdssamlade filatelister torde ett brev från postmästare Hans Lind till poststyrelsen den 8 mars 1875 ha särskilt intresse, eftersom det avslöjar att flera poststationer, som egentligen skolat öppnas den 1 januari 1875 inte kunnat starta förrän senare, Förseningen berodde på att postföringslinjerna till dessa poststationer inte började fungera vid avtalad tid. Sålunda kan man av Linds brev sluta sig till att här angivna poststationers första funktionsdag varit som framgår av nedanstående sammanställning:

Myckleby	1875-01-15
Grundsund	1875-02-02
Gullholmen	1875-02-02
Hälleviksstrand	1875-02-02
Klädesholmen	1875-02-02
Karingön	1875-02-02
Tegneby	1875-02-05
Hjärteby	1987-02-09
Henån	1875-02-11

I mina berättelser om poststationerna på Orust har jag i allmänhet inte använt mig av dessa exakt angivna dagar för poststationernas tillkomst utan tillämpat det mera diffusa uttrycket "vid 1875 års början" såsom avsikten var när poststyrelsen fattade beslutet efter överläggningar med landskansliet. Men för dem, som samlar brev eller frimärken med avtryck av poststationernas datumstämplar, torde den här lämnade sammanställningen ha ett visst intresse, möjligen också för ortstämpelkatalogens redaktion. I det brev där postmästare Lind anmäler den försenade starten heter det inledningsvis följande:

"Alldenstund de från och med i år nyinrättade poststationerna, dels till följd av bristande materiel och dels på grund av andra orsaker, icke genast kunde träda i verksamhet, och för den skull ersättningen till de personer, som åtagit sig posternas fortskaffande, skäligen icke bör utgå från årets början, utan endast för den tid postföringen utgjorts, har jag ansett mig böra vördsammast meddela uppgift å de dagar, varifrån ersättningen till nedannämnda personer bör beräknas".

Poststyrelsen beslöt vid föredragning den 12 mars att ersättning för postföringen skulle "betalas efter vad som rätteligen belöper".

Ett förslag om flyttning av postkontoret på Orust behandlades två decennier efter dess tillkomst (diarienummer KlB 1866:1004) men föranledde den gången inte någon åtgärd. Regeringen medgav emellertid genom beslut den 29 september 1871 att postkontoret skulle få flyttas från kronofogdebostället i Togesta till hemmanet Horleby i Stala socken. Det skulle emellertid dröja omkring fem år efter regeringsbeslutet innan flyttningen genomfördes.

I Horleby uppfördes ett boställshus för provinsialläkaren i Orusts och Tjörns distrikt. Hans Lind lämnade till en början ett bidrag på 7.000 kronor av egna medel till byggnationen som även skulle omfatta bostad och expeditiionslokal för postförvaltaren. Ytterligare 1.500 kronor sköt han senare till. Olyckligtvis brann den för ändamålet uppförda huvudbyggnaden ned till grunden den 6 september 1874, när den var i det närmaste färdig. Närmare två år senare, den 26 juni 1876, anmälde postmästare Hans Lind bl a följande i ett brev till poststyrelsen:

"I dess ställe har nu blivit uppbyggt nytt boställshus, innehållande, utom provinsialläkarens våning, för postexpeditionen och postförvaltaren avsedda fyra rum med kök, varjämte nödiga uthusbyggnader finnas, och är det bestämt, att ifrågavarande byggnad skall varda fullt färdig under nästkommande september månad, så att förflyttning av postanstalten, utan hinder, kan försiggå i medlet av därpåföljande oktober, såvida Kungl. Generalpoststyrelsen därtill lämnar medgivande".

I fortsättningen av brevet anmälde Lind förändringar för postföringen som skulle bli en direkt följd av postkontorets förflyttning och föreslog även indragning av poststationen i Tegneby, som låg på ett avstånd av blott 5 km från Horleby. Poststyrelsen godkände ändringsförslagen och postmästaren anmodades göra de avtalsuppsägningar som ändringen föranledde. Det rörde sig om en uppsägningstid på tre månader och trots att Lind så att säga var ute i god tid, måste poststyrelsen expediera uppsägningsbesluten telegrafledes den 11 juli för att uppsägningstiden skulle kunna iakttas.

I ett brev till poststyrelsen den 20 juli 1876 skickade Lind bevis om uppsägning av berörda kontrakt till upphörande den 14 oktober, då postkontoret skulle flyttas till Horleby. Förutom handlanden och poststationsföreståndaren J Andersson i Tegneby avsåg uppsägningarna postföringskontrakt med tre hemmansägare som blev utan extraknäcket från posten genom den rationalisering av postföringen som kunde genomföras på grund av postkontorets flyttning.

Landskansliet hade ställt sig positivt till omläggningen sedan kronofogden i ett fem foliosidor långt yttrande hade räknat fram en besparing i de sammanlagda statsutgifterna på 351 kronor "samt ortintressena ändock bättre tillgodosedda". Förslaget hade även berört möjligheten att dra in poststationen i Myckleby i sammanhanget men så blev inte fallet.

Hans Lind var vid flyttningen 65 år gammal och skulle med dagens system varit vid eller nära pensionsavgång. Några tankar åt det hållet hade han emellertid inte förrän sju år senare. Han skrev den 14 juni 1883 bl a följande till poststyrelsen:

"Då undertecknad, som för länge sedan inträtt i pensionsåldern, numera är betänkt att söka nådigt avsked ur Kungl. Postverkets tjänst, har jag innan några åtgärder i sådant hänseende vidtagas, ansett mig böra vördsammast fästa Kungl. Generalpoststyrelsens uppmärksamhet å vissa förändrade förhållanden, vilka i och med mitt frånträde från befattningen äro att emotse beträffande den nuvarande postlokalen.

Jag tillåter mig att rörande denna fråga ödmjukast erinra, hurusom jag, efter att i 30 års tid hava varit nödsakad att för bostad och expeditjonslokal åtnöja mig med ett enda litet rum, slutligen för ett tialt år tillbaka såg mig i stånd att av mina besparingar kunna bidraga till uppförandet av en läkarebostad i orten med 8500 kronor, mot det att däri jämväl bereddes lokal för mig, och i följd därav har, efter erhållet vederbörligt tillstånd till förflyttning, postkontoret sedan år 1876 i oktober månad varit inrymt uti nämnda bostad, vilken tillhör kommunerna inom distriktet. Visserligen hade jag avsett att denna lägenhet allt framgent skulle användas till postkontorslokal, mot erläggande av skälig hyra - och varför hinder i en framtid ej heller torde möta - men av omtanke för egen ekonomisk trygghet, måste jag vid överlämnande av omförmälda bidraget stadga såsom villkor, vilket ock blivit genom skriftlig förbindelse till mig stadfäst, att jag äger att fritt disponera ifrågavarande lägenhet så länge jag lever."

Vid sitt förestående avskedstagande såg sig Lind inte i stånd att undvara lägenheten, men för postverket uppstod då det problemet att det inte fanns någon annan lägenhet i närområdet att tillgå för användning till postkontorslokal. Han framhöll emellertid att de skäl som tidigare talat för postkontorets förflyttning från Togesta till Horleby, numera inte fanns. Poststationer hade "blivit inrättade i flertalet kommuner, vadan hinder ej bör möta för postkontorets förläggande å någon ångbåtsstation vid kusten, helst Svanesund, varest lokal torde kunna beredas".

Från tidpunkten för Linds planerade avsked fram till dess att postkontoret eventuellt kunde flyttas till Svanesund gällde det alltså att finna en lämplig lokal. Poststyrelsen rådgjorde med landskansliet som lät kronofogden Oscar Warmark uttala sig. Denne tyckte det var lämpligast att postkontoret fanns i öns mitt. Han hade efter samtal med Lind fått veta att denne kunde avstå två rum av sin bostad till efterträdaren. Slutet blev status quo och poststyrelsen ansåg vid föredragning den 28 september 1883 att Hans Linds brev inte erfordrade vidare åtgärd.

Man fick nu i stället invänta Hans Linds ansökan om avsked. Det dröjde ytterligare ett år innan denne tyckte det var dags att dra sig tillbaka. För tillämpning från och med följande årsskifte utnämndes den 7 november 1884 Gustaf Wilhelm af Zellén till postmästare vid postkontoret i Orust. Lokalfrågan kunde ordnas genom att postkontoret enligt ett regeringsbeslut den 15 november 1884 skulle flyttas till färjestället Svanesund men behålla namnet Orust. Poststationen som sedan den 15 juli 1867 hade funnits i Svanesund blev indragen med 1885 års ingång.

Här bör inskjutas att Hans Lind inte bara hade genom kontanta bidrag på sammanlagt 8.500 kronor hjälpt samhället att få en läkarstation i Horleby

samtidigt som postkontoret kunde flyttas till en, som det då syntes, mera central plats från dess ursprungliga plats i Togesta. Lind hade också varit givmild genom en donationsfond, ur vilken poststyrelsen kunnat dela ut understöd. Dessutom donerade han 10.000 kronor till staden Strömstad och 5.000 kronor till vardera universiteten i Uppsala och Lund samt också vissa belopp till olika välgörenhetsinrättningar.

Hans Linds efterträdare Gustaf Wilhelm af Zellén var en av de många militärer som efter avslutad krigsmannatjänst hugnats med en befattning i posten. Han hade varit löjtnant vid Svea Livgarde och efter en tid som eo postexpeditör blivit postmästare i Hedemora 1869 och i Gagnef 1872. Efter tolv år i Gagnef fick han befattningen på Orust men hann inte verka länge där, för han skildes från jordelivet redan den 6 augusti 1885.

Efter ansökan förordnade poststyrelsen den 22 oktober 1885 tf kontrollören vid postkontoret i Kalmar Otto Frithiof Pamp till postmästare med tjänstgöring tills vidare vid Orusts postkontor i Svanesund. Den nu åldrande Hans Lind fick under närmare sex år njuta sitt otium i Horleby, där han avled den 26 april 1890.

Postkontorets namn ändrades till Svanesund den 1 september 1903. Postinspektör Otto Schütz i Göteborg hade ivrat för detta tidigt, men man vilade på hanen, som man säger, därför att det rådde delade meningar om Svanesund verkligen var rätt plats för ett förvaltningspostkontor. Frågan om "postkontorets förflyttning till lämpligare plats å ön Orust" förföll emellertid. Den 23 april 1903 skrev postinspektör Schütz bl a följande till poststyrelsen:

"Redan för längre tid tillbaka har vederbörande postmästare för mig framhållit önskvärheten att namnet å postkontoret i Orust ändras, enär å en hel del försändelser till poststationer å ön Orust efter gammal vana av avsändare förutom poststationens namn anbringas namnet å ön, vilket i sin ordning har till följd att en del försändelser, vilka för att framkomma i behörig tid till vederbörande adresspostanstalt icke skola expedieras över postkontoret i Orust, likväl, på grund av påskriften Orust, expedieras till ifrågavarande postkontor och sålunda bliva i sin framkomst försenade".

Namnändring av ett postkontor kunde inte ske hux flux, men frågan togs upp på högsta nivå och genom ett regeringsbeslut den 26 juni 1903 ändrades postkontorets namn till Svanesund den 1 september 1903. Otto Frithiof Pamp var alltså postmästare. Han följdes 1908 av Konrad Samsioe Lutrop, som avlöstes 1912 av Wiktor Leopold Schortz. Som siste ordinarie chef vid postkontoret i Svanesund finner vi Knut Robert Lind (1917-1924). Med utgången av september 1924 drogs postkontoret in. De poststationer som lydde därunder utgjorde med den tidens mått ett alltför litet förvaltningsområde. Knut Robert Lind blev befordrad som postmästare i Höganäs.

Ersättningen för det indragna postkontoret blev den 1 oktober 1924 en poststation med namnet Svanesund. Uppgifter om denna lämnas i följande avsnitt.

Svanesund

Som framgår av förra avsnittet har i Svanesund funnits ett postkontor under åren 1885-1924, men postkontorets namn var Oroust under tiden 1885 - 1903. Postnamnet Svanesund har funnits under tiden 15 juli 1867 - 31 december 1884 samt från och med den 1 september 1903. Under större delen av denna tid har namnet representerat en poststation. Termen förklaras i detta häftes avsnitt närmast efter förordet.

Poststationen öppnades som en av många på grund av 1860 års regeringsmedgivande till poststyrelsen att inrätta poststationer på landsbygden. Det var en tämligen långsam procedur och under de första åren efter beslutet tillkom inte särskilt många poststationer. Delvis berodde det på att många postmästare motsatte sig deras tillkomst men också på grund av att det ofta blev dyrare att skicka post från de ort, där poststationer inrättades. Orsaken till detta har jag bl a exemplifierat i avsnittet om Tingsryd i boken "Kongaposten".

Till föreståndare för poststationen i Svanesund som öppnades den 15 juli 1867, antogs handlanden C Thorsson. Han fick inte någon datumstämpel från start utan endast en sk strålstämpel. Dessa var ursprungligen avsedda för järnvägspoststationerna men kom i ett mindre antal fall även att användas vid lantpoststationer. Thorsson avlöstes efter fem år av J E Andersson, vars era också blev förhållandevis kort. När han efter 2½ år som föreståndare begärde avsked den 11 januari 1875 "i anseende till en hastigt opåtannt flyttning från härvarande plats", söktes befattningen av gästgivaren Fredrik Nordvall och tingsskrivaren Alberti Olbers. Vid poststyrelsens förfrågan uppgav länsstyrelsen i Göteborg "att av nyssnämnde tvenne sökande Nordvall torde vara den lämpligaste att poststationsföreståndarebefattningen i fråga övertaga".

Nordvall hade strax dessförinnan tillsammans med handlanden J A Rehnberg övertagit gästgiverihållningen i Svanesund. I årsarvode för postsysslan betalades 240 kr men efter Nordvalls framställning den 8 december 1875 höjdes beloppet till 300 kr. Innan detta beslut fattades hade landskansliet i ett brev till poststyrelsen den 26 februari 1876 förklarat "att å eller i närheten av Svanesund icke finnes någon annan person, än bemälte Nordvall, som är fullt lämplig till befattningen eller villig att emot berörda arvodesbelopp övertaga stationsföreståndarskapet".

Det fanns det emellertid sex år senare, när häradshövdingen P G Pettersson blev föreståndare enligt en kontrakt den 25 september 1882. Han sade emellertid upp sig redan den 13 november 1883 och föreslog då att kontraktet skulle överlätas på bevakningsbefälhavaren vid kronohäktet i Svanesund P Linncran. Denne hade redan tidigare på hösten börjat

vikariera för Pettersson och antogs till ordinarie innehavare genom poststyrelsens beslut den 7 mars 1884. Det blev emellertid en kort period som han fick vara poststationsföreståndare. Han blev uppsagd i anslutning till att Orusts förvaltningspostkontor flyttades från Horleby till Svanesund vid 1885 års ingång.

Som framgår av föregående avsnitt drogs förvaltningspostkontoret in med september månads utgång 1924 och i stället öppnades på nytt en poststation i Svanesund (diarienummer I a 1422/22). Till föreståndare antogs Ellen Florence Charlotte Adler. Hon följdes redan den 1 april 1929 av Einar Ohlsson, som kom att bli kändis i Svanesund genom sin långa tjänstetid.

År 1931 lät han med poststyrelsens godkännande flytta poststationen från ångbåtsbryggans närhet 700 meter norrut till "Svanesund Övra". Einar Ohlsson fick efter poststyrelsens beslut 1948 förena sysslan som poststationsföreståndare med sysslan som godsombud för SJ biltrafik och ombud för Orusts apotek i Horleby.

Rörelsen gick stadigt framåt och den 1 februari 1968 höjdes poststationen till rang och värdighet av postexpedition. I detta sammanhang fick Einar Ohlsson pension. Rutger Petersson blev föreståndare med titeln stationsmästare. Han fick redan i september 1970 ta nya lokaler i bruk i Centrumbyggnaden. Med 1970-talets stora omvälvningar blev postexpeditionen ett sk lokalpostkontor 1977. Prefixet "lokal" föll bort vid 1986 års början. Dagens postmästare i Svanesund har ansvar för service till omkring 2150 fasta hushåll.

Myckleby (Stillingsön)

Ovanligt många dokument i olika dossierer i Postens centralarkiv kan man leta fram - må så vara med stor möda - när man söker efter uppgifter om poststationen med namnet Myckleby. Personligen har jag läst mera än 200 av dem och har sökt att ta fram det väsentligaste för följande framställning.

När postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen i Bohuslän med 1875 års ingång, inrättades en poststation i kronolänsmansbostället Totorp nära Myckleby sockenkyrka. Kronolänsmannen Karl Holmgren blev föreståndare helt enligt de principer som då tillämpades för att i första hand tillgodose kronobetjäningens postgång. Posten kördes till Totorp med häst och vagn två gånger i veckan från Orusts postkontor, som då låg vid Togesta. Hemmansägarna Abraham Persson och Johannes Andersson var ett par av de först antagna postförarna. De fortsatte sin färd med postväskor från postkontoret även till Gåre och Hogens gästgivaregård. Milersättningen var enligt deras kontrakt kr 1:80 inklusive vagnpengar.

Poststyrelsen fann efter en anmälan om ett oredovisat assurerat brev anledning att skilja Holmgren från befattningen som poststationsföreståndare. I stället antogs häradsskrivaren J W Svedmark och poststationen flyttades helt enligt nyssnämnda principer till dennes boställe Beläteröd i juni 1877.

I maj 1878 skrev postmästare Emil Öhrnell i Uddevalla till poststyrelsen och föreslog att en poststation skulle inrättas vid Stillingsön. Han uppgav att poststationen med namnet Myckleby vid Beläteröd var till föga gagn för allmänheten men endast för Svedmark och ansåg att poststationen där borde dras in.

Poststyrelsen lät Svedmark yttra sig. Det gjorde han i en tre foliosidor lång inlaga och menade bland annat att postmästare Öhrnells önskan om att få en poststation vid Stillingsön bottnade i dennes strävan att få högre inkomster genom bl a ökad frimärksförsäljning inom Uddevallapostens förvaltningsområde. Myckleby poststation lydde under postmästare Hans Lind vid Orusts postkontor men Öhrnell begärde att vid indragning av poststationen i Beläteröd den nya poststationen "med bekväma ångbåtsförbindelser" skulle lyda under postkontoret i Uddevalla. På den tiden påverkade poststationernas frimärksförsäljning de överordnade postmästarnas lönesättning.

När postmästare Lind i ett brev den 26 juni 1878 hade avstyrkt den ifrågasatta omorganisationen, beslöt poststyrelsen att postmästare Öhrnells framställning inte skulle föranleda någon åtgärd. Detta grämde postmästare Öhrnell som i fortsättningen inte aktade för rov att ge sin äldre kollega på Orust ett och annat tjuvnyp när han kunde finna minsta anledning.

Med remissaktens återställande får jag
vördsamast afgjva följande yttrande:

att en skrifvelse gjordan som remissakten beunnat
utfärdas från postexpeditionen i Orust bevisar tyd-
ligt att Reputitören kommit in i pensionsåldern och
borde hvilat på sina lagrar i spåret för att befatta
sig med militärens postjäromål och beföringsfärd,
ly något på nytt som lantbrevbäringen gör föli-
gen ej in i de gamla icke, ej heller att en post-
station bör flyttas från ett olämpligt ställe, till ett
lämpligare, i synnerhet om en gammal god vän
väskar vara stationsföreståndare på det lämp-

Nr 732.

liga stället.

Att stationen hemmit på rätt plats borde bäst
inhämtas af de intygg som blivit lämnade från de
personer som hafva någon korrespondens, och hvilka
intygg medfölja den remissakt som är undertecknad
af A. Forbomdtsen rörande samma stations flyttning.

Af den närstående tidtabellen infestallt att post-
gången emellan Myckleby och Orust går lika snabbt
öfver Uddevalla eller Svanesund då nästan den hvar
kommunikation finnes, och tiden emellan Stillingsön
och Svanesund är 20 minuter och mellan Uddevalla
och två timmar, hvarföre Stillingsön fänder sin post till
Orust och Orust sin post till Stillingsön öfver
Uddevalla eller Svanesund, allt efter som bäst
passar.

Som jag på platsen tagit kännedom om korres-
pondenternas mening rörande stationens flyttning, får
jag vördsamast meddela att det är till allmän helämn-
het.

Uddevalla Postkontor den 14 juni 1879.

Emil Öhrnell

Det uttalande av Lind som uppretade kollegan i Öhrnell i Uddevalla så mycket att den sistnämnde ansåg tiden vara inne för Linds avgång återfinns i ett brev till poststyrelsen den 12 maj 1879. Där begärde Lind att den nyinrättade lantbrevbäringen från Myckleby poststation till Myckleby kyrka via Totarp skulle bytas ut mot vanlig gängpost mellan Orusts postkontor och Myckleby poststation. Dessutom ville han att den sistnämnda poststationen skulle förläggas till "det centralt belägna kronolänsmansbostället Totarp" i stället för på Stillingsön. Han ansåg nämligen att Stillingsön var "mindre i behov av poststation, då såväl den därstädes boende handlanden som badgästerna i alla fall kunna få post befördrad med ångbåtar, samt avståndet därifrån till poststationen i Svanesund utgör knappast en halv mil, och bleve väglängden till Totarp från Stillingsön jämväl densamma". Det avbildade brevet till poststyrelsen från Emil Öhrnell daterat den 14 juni 1879, försågs den 19 juni med följande påskrift efter föredragning i poststyrelsen: "Ansågs ej för närvarande till vidare åtgärd föranleda."

Kronolänsmannen i Orusts östra härad C W Dahl tog upp frågan om poststationens flyttning i ett nytt brev den 19 november 1878. Bakom detta försök finner vi handlanden C A Lundin på Stillingsön, som hoppades få bli poststationsföreståndare. Han erbjöd sig i ett brev till postmästare Öhrnell i Uddevalla den 5 december 1878 att sköta en eventuellt blivande poststation för 150 kronor om året samt svara för postbefordran mellan postkontoret på Orust och Stillingsön under den del av året då ångbåtstrafiken var inställd.

I ett brev den 18 december 1878 till poststyrelsen skyndade sig kronolänsmannen Dahl att förtydliga sig. Han avsåg inte med sitt förord för handlanden Lundin "att den nuvarande Myckleby poststation skulle indragas eller förflyttas till Stillingsön, utan endast att visa platsens livlighet och att en särskild poststation med namnet Stillingsön åtminstone under själva seglotionstiden kunde för både badorten och närboende personer vara önskvärd".

Bakom detta förtydligande spårar man Dahls önskan att själv få bli poststationsföreståndare i Myckleby, då han i mars 1879 skulle få tillträde till kronolänsmansbostället Totarp, där poststationen i Myckleby hade legat under dess första period.

Men tanken att ersätta poststationen i Myckleby med en poststation på Stillingsön grodde vidare och poststyrelsen beslöt den 7 januari 1879 efter fortsatt utredning, att en sådan omorganisation skulle genomföras med april månads ingång 1879. Detta beslut fattades i strid med kronofogdens och landskansliets yttranden. För att i någon mån kompensera landstatens behov av postgång skulle lantbrevbäring inrättas från Stillingsön till Totarp. En sådan lantbrevbäring kunde också tillgodose den del av befolkningen som hade ärenden till kyrkbyn.

Poststyrelsens beslut stod fast och inkluderade att poststationen efter flyttningen skulle tillhöra Uddevalla postkontors förvaltningsområde. Ett brev från postmästare Lind vid Orusts postkontor den 26 februari 1879 om att poststationen även efter flyttningen skulle få lyda under honom lämnades utan avseende. Vid flyttningen till Stillingsön behöll poststationen namnet Myckleby.

Verkställigheten av beslutet gick emot Myckleby kommunstyrelse, som i ett brev den 10 maj 1879 till poststyrelsen försökte få en ändring till stånd. Det blev en laddad skriftväxling, där kommunstyrelsen nedvärderade Stillingsön. Postmästare Öhrnell i Uddevalla gick i sin tur illa åt sin kollega Hans Lind. Kommunstyrelsens framställning lämnades utan åtgärd av poststyrelsen och poststationen blev kvar på Stillingsön.

Med namnet Myckleby fortsatte poststationen att finnas på ön, men det visade sig att sockennamnet bidrog till felsortering av post. Det fanns nämligen två socknar på Öland med namnen Norra Möckleby resp Södra Möckleby. Inte sällan hände det att post som skulle till poststationen Myckleby tog omvägen över Öland.

Den förut nämnde Svedmark, som var tf kronofogde på Orust en tid, skrev den 28 juli 1883 till poststyrelsen att det fanns platser med namnet Myckleby i tre andra län och att det snarlika namnet Nyckelby fanns i minst sex svenska län. Det var således både inbillade och verkliga olägenheter

med namnförväxling som gjorde att poststyrelsen beslöt att poststationen från 1884 års ingång skulle heta Stillingsön. Därmed följde man också en viss logik. Närliggande poststationer hade fått namn efter de ångbåtstationer vid vilka de låg, t ex Nösund, Henån och Svanesund.

Som poststationsföreståndare och C A Lundins efterträdare finner vi efter några år handlanden J A Davidsson. Han sade i april 1891 upp sig på grund av sjuklighet och hans vikarie under en lång period Aron Björkstedt utsågs till ny poststationsföreståndare. Dessförinnan hade denne måst lämna sk uppboordsborgen (säkerhet för frimärksförskottet) på grund av en två år tidigare genomgången konkurs. Poststationen var fortfarande kvar på Stillingsön - och det för gott, som man trodde.

Men den 26 oktober 1891 anmälde Björksteds ovän Lars Bernzon att Björkstedt hade låtit kungöra i Myckleby kyrka, att poststationen skulle flyttas till Allmags brygga. Med 1845 röster mot 759 beslöt kommunalstämman i Myckleby kyrka den 30 oktober uttala

"att det är lämpligt att föreståndaren för Stillingsöns poststation sköter expeditionen å Allmags brygga eller dess omnejd av följande skäl:

- 1) att Allmags brygga ligger vid allmän landsväg, vilket ej är förhållandet med Stillingsön,
- 2) att minst 9/10 av socknens befolkning har närmare väg till Allmags brygga än till Stillingsön,
- 3) att lantposten får närmare väg till Allmags brygga än till Stillingsön ---"

Att föreståndaren för Stillingsöns
poststation, som numera ej förskaffat
sig posttid i Stillingsön, genom kungörelse
officiellt från poststationen i Myckleby,
Brygga för tiden i fråga, tillkännagav att
poststationen från och med nästa månad
flyttas till Allmags brygga. Stämde plats
är heligen öfver 14 mil från närmaste
ångbåtstation.

Stillingsön den 26 Oktober 1891.

L. Bernzon
Föreståndare för Allmags brygga

Ett intyg om den självsvåldiga flyttningen av Stillingsöns poststation till Allmags brygga.

I ett brev till postmästare Bergius i Uddevalla redovisade Björkstедt sina skäl för poststationens flyttning och åberopade som jämförelse bland annat att poststationen med namnet Slussen låg i Kleva.

Lars Bernzon anmälde sitt intresse att bli poststationsföreståndare. Där om beslutade poststyrelsen den 24 november. Beslutet innefattade också återflyttning av poststationen till Stillingsön senast den 15 december. Postmästare Bergius i Uddevalla hade utan att känna till alla detaljer uttalat sig mot den flyttning som Björkstедt hade genomfört på eget bevåg. Postmästaren hade också uppgett för poststyrelsen att Myckleby församlingsbor i allmänhet anlitade poststationerna lleberg och Slussen. Han återgav okontrollerade andrahandsuppgifter. lleberg låg inte i Myckleby pastorat och inte ens i Orusts östra härad.

Utan avseende lämnade poststyrelsen de uttalade önskemålen under en ny kommunalstämma den 3 december om att få ha poststationen kvar vid Allmags brygga till den 15 april 1892, vid vilken Björkstедt skulle kunna få tag i en lämplig lokal på Stillingsön. Poststyrelsen hade för övrigt redan den 29 november förklarat Björkstедts kontrakt hävt och i stället godkänt ett nytt kontrakt, som postmästare Bergius hade upprättat med handlanden Lars Bernzon. När poststyrelsen tog del av protokollet från kommunalstämman den 3 december, telegraferades till postmästare Bergius att styrelsen stod vid sitt tidigare beslut att Lars Bernzon skulle vara föreståndare för den återflyttade poststationen. Utnämningen gällde från den 1 december 1892 och Benzons årsarvode fastställdes till 450 kr. Detta belopp stod sig länge men höjdes den 1 april 1915 till 480 kr. Från den tidpunkten fick Benzons dessutom ett biträdesanslag på 180 kr om året.

Man kan inte värja sig från tanken att fjärrstyrningen av beslutet från Stockholm om poststationens belägenhet var felaktigt vid den aktuella tidpunkten, alltså år 1892, bland annat med tanke på uttalade önskemål från flertalet av Myckleby sockens invånare. Postmästare Bergius var emot kommunalstämman men torde inte ha haft tillräcklig insikt i ärendet. Kanske förekom vissa underhandskontakter med höga vederbörande på poststyrelsen. Man ser ofta exempel på detta i ärenden från 1800-talets slut, där riksdagsfullmäktige eller andra personer med stort förtroende personligen talat sig varma för en sak vid besök hos handläggare eller beslutsfattare i Stockholm. Lobbyverksamhet var inte alls ovanlig. En sentida forskare drar gärna paralleller med förhastade beslut såväl vid postverkets omorganisation i mitten på 1970-talet som vid den år 1984 genomförda nya organisationen och dess påtvingade organisationsförändringar under resten av århundradet.

Hur som helst visade det sig inte till nackdel i längden att handlanden Bernzon hade hand om poststationen. Med 1927 års ingång tog godsägaren Bernt Lars Malte Benzons över den men sade upp avtalet till den 1 december 1937. Hans efterträdare blev Milly Pauline Peterson. När hon antogs till föreståndare för poststationen Uddevalla 2 den 1 november 1947, tog Greta A Larsson över vid Stillingsöns poststation till våren 1954, då snickaren Erik

Vilhelm Andersson blev föreståndare. Han pensionerades den 1 oktober 1968 och poststationen sköttes på vikariat en månad innan den kunde dras in med oktober månads utgång.

Poststation på Orust ersätts av brevbärare

STENUNGSUND (Bohuslänning-) Befolkningen på Stillingsön, Orust, är missnöjd. Från månadsskiftet oktober-november kommer ortens poststation att dras in. I fortsättningen får man antingen vända sig till lantbrevbäraren eller också åka åtta km till Svanesund för att uträta postala ärenden.

Postmästare Folke Simonsson i Stenungsund tar lugnt på missnöjet.

— Stillingsöns poststation har för litet kundunderlag. En postanstalt måste i dag ha minst 150 direktbetjänade hushåll. Stillingsön har bara 14.

Poststationsföreståndare på Stillingsön under de sista 15 åren har varit Erik Andersson. I samband med indragningen går han i pension.

— Visst känns det vemodigt. Men beslutet om indragning var väntat. Den sista tiden har stationen bara haft 185 hushåll, det räcker inte även om antalet har fördubblats under somrarna.

I fortsättningen får befolkningen runt Stillingsön åka till Svanesund om de skall besöka ett postkontor. Från Svanesund kommer också brevbäringen att utgå.

Men folk är missbelättna med den försämrade servicen från postverkets sida. En av de kritiska, fru Signe Torstensson, Stillingsön, säger:

— Det blir synd om dem som har långt till brevlådan. Skall de uträta något postalt kan de få stå och vänta länge på brev-

bäraren. Nog tycker jag att stationen kunde fått vara kvar.

Postmästare Folke Simonsson i Stenungsund är medveten om att folk på Stillingsön vill ha stationen kvar.

— Men vi måste ha ett visst kundunderlag. De nuvarande 185 hushållen är för lite. Postverkets service kommer dock att bli god trots indragningen. Från och med nästa vår inrättar vi nämligen den nya lantbrevbärarservicen på Stillingsön. Det innebär att abonnenter som bor mindre än 200 meter från postlinjen kan kalla till sig brevbäraren två gånger i veckan. De som bor upp till en km från linjen kan få besök av brevbäraren en gång i veckan. Förutsättningen är dock att det skall finnas framkomlig väg.

Nästa stationer i tur att indragas inom Stenungsunds postdistrikt är Klövedal och Kyrkesund på Tjörn. Det kommer dock inte att ske förrän våren 1970. På Orust blir stationen på Kärehogen den som drabbas näst. Exakta indragningstiden är ännu inte fastställd men troligen blir det våren 1971.

Postmästare Simonsson:

— Enligt den uppgjorda trafikplanen för Orust är det bara poststationerna i Henån, Ellös, Svanesund och Mollösund som skall bli kvar. Dessutom blir det postanstalter på några få orter, som t. ex. Hälleviksstrand. Nägon brevbäring kommer emellertid inte att utgå från dessa postanstalter.

Urklipp ur tidningen Bohuslänningen den 4 oktober 1968.

Slussen (Kleva-Orust)

Förgäves försökte representanter för Torps socken flera gånger få en poststation inom den egna socknen. Ordföranden i Torps kommunalstämma Olof Eliasson anförde rättvisekrav vid sitt försök redan den 10 juni 1875, då han bland annat skrev följande till poststyrelsen och anförde klagomål över att socknen inte fått någon poststation:

"Såsom bevis kan nämnas den härintill närmast liggande socknen Röra, där nu den nya poststationen Henån är belägen. Inom Röra socken, vars befolkning understiger Torps, är jordbruket huvudnäring, då åter inom Torps socken den övervägande delen av den yngre manliga befolkningen lämnat jordbruket, ägnande sig i dess ställe åt sjöfart, fiske och skeppsbyggeri. Härigenom måste naturligtvis en livlig korrespondens uppstå".

Som stöd för den stora brevetrafiken bifogade Olof Eliasson intyg från dem som höll lösväskor med Orusts postkontor. Intygen visade hur många brev som kommit och skickats i deras respektive väskor under år 1874. Även de invånare i Torps socken som hade närmare till poststationen Henån skötte sina postärenden vid Orusts postkontor.

Det retade synbarligen sockenborna i Torp att postföraren stannade vid två av socknens tre gästgivaregårdar utan att lämna post till Torp. "Följden har också blivit den", skrev Eliasson, "att fortfarande avgå lösväskor härifrån och till Toggestad, där postkontoret är, i stället för till Henån, vilken station man här ej anser sig hava någon gagn utav".

Avslutningsvis begärde Eliasson prövning av frågan om inte poststationen i Röra socken kunde flyttas till Torps socken, eller också om en särskild poststation kunde inrättas i Torps socken "antingen å Asmunderöds gästgivaregård eller å annat ställe i närheten av kyrkan".

Postmästare Hans Lind vid Orusts förvaltningspostkontor fick brevet på remiss från poststyrelsen. Han framhöll i sitt remissvar att det var få ställen i Torps socken som hade längre än 3/4 mil till någon av poststationerna Henån, Myckleby eller Högås. Avståndet var inte heller särskilt stort till Orusts postkontor. Han ansåg att sökandenas bekvämlighet med postgång skulle bli fullt tillgodosedd, om man bara vidtog några smärre förändringar av postföringen. Dessa ville han dock genomföra först när postkontoret följande år planerades bli flyttat från Toggesta till Horleby. Poststyrelsen beslöt vid föredragning den 1 oktober 1875 att Torp-bornas ansökan inte skulle föranleda vidare åtgärd.

Under tio år efter reformen med kronobrevbäringen fick Torp-borna finna sig i att vara utan poststation. Så mycket större var glädjen när det blev känt att poststyrelsen hade beslutat att en poststation skulle inrättas med namnet Slussen den 1 januari 1885. Men det fanns också de som ogillade beslutet, nämligen ett 20-tal personer med handlanden Axel Hallin i spetsen.

Dessa skrev den 27 november 1884 till poststyrelsen och beklagade sig över att ångbåtskommissionären Carl Edvard Andersson hade blivit antagen till föreståndare för den beslutade poststationen. De ogillade också att poststationen skulle förläggas "till Kleva, som ligger mer än 1/8 dels mil från Slussen".

Brevet föranledde poststyrelsen att förhöra sig med länsstyrelsen som i sin tur begärde ett yttrande från kronofogde Oscar Nordmark. Denne stödde poststyrelsens beslut, något som också bekräftades av kommunalstämman med Torps församling i kyrkbyns skolhus den 28 december 1884.

Axel Hallin, som i konkurrens med Carl Edvard Andersson strävade efter att bli föreståndare, erbjöd sig att fullgöra arbetet för 150 kr om året, d v s 90 kronor mindre än vad som fastställts i arvode till den redan antagne föreståndaren. Poststyrelsen rättade sig efter kommunalstämman och det slutliga beskedet från länsstyrelsen den 29 januari 1885.

Ileberg—Slussen.						
(Gångpost.)						
(Från den 2 januari 1885.)						
—	12,30		Ilebergs poststation	O. F. S.	10,15	—
3,30	3,45	1,4	Ilenåns poststation	O. F. S.	7,0	7,15
5,45	—	0,8	Slussens poststation.....	O. F. S.	—	5,0
		2,2				

Poststationen hade då varit öppen hela månaden och fungerat till belåtenhet. De förhållandevis få sockeninvånare som bodde vid Slussen fick finna sig i att färdas vägen till Kleva för att uträtta postärenden.

Med 1899 års ingång övertog lantbrukaren Hjalmar Arnell poststationen. Trots belägenheten fick poststationen behålla namnet Slussen. Det var först i samband med en stor mängd andra namnändringar den 15 maj 1939, som poststationen fick namnet Kleva-Orust. Den kunde utan olägenheter för berörda kunder dras in med utgången av oktober 1968. Dess siste ordinarie föreståndare var Elsa Andersson som hade blivit upplärd redan 1914 av Hjalmar Arnell. Hon fick pension med 1964 års ingång och befattningen hölls vakant under åren därefter och som vikarie tjänstgjorde den pensionerade föreståndaren.

Göteborgs-Posten konstaterade bl a följande i sin artikel den 31 oktober 1968 om poststationens indragning:

"Egentligen förlorar väl inte postkunderna på att Kleva Orust läggs ner som poststation, ty lantbrevbärarna kommer i stället och dessa skall utgå från Henån i fortsättningen. Lantbrevbäraren är något av ett ambulande postkontor".

Varekil

Den 30 december 1884 hölls ordinarie kommunalstämma med Stala församling i socknens skolsal. I protokollets 10:e paragraf läser man att handlanden Simon Hedström i Varekil ansåg att en poststation behövdes sedan Orusts postkontor hade flyttats från Horleby till Svanesund. Det rådde inte enighet om var en poststation skulle förläggas och vid omröstning avgavs 1189 röster av 30 röstande för Stala och 867 röster av 6 röstande för Varekil. Stämmans ordförande Johannes Nilsson och magister C J Niklasson utsågs att upprätta en skrivelse i ärendet till poststyrelsen.

Denna daterade de den 12 januari 1885, men de förekom av ett brev den 7 januari 1885 till poststyrelsen från Simon Hedström som ville bevaka sina intressen, när det nu inte hade blivit flertal röster för en poststation i Varekil. Han nämnde inte i sitt brev att "hans" Varekil hade fått närmare 300 röster mindre men tog tillfället i akt att i sitt fem foliosidor långa brev framhålla fördelarna med att förlägga en poststation till Varekil. Han betonade också vissa nackdelar om en poststation förlades till kyrkans närhet och fortsatte:

"Kyrkan är dessutom belägen på högst ½ mils avstånd från nuvarande poststationen Ihleberg, vadan alla, som bo invid och väster om kyrkan icke behöva någon station".

Han avslutade sitt brev med att själv erbjuda sig bli poststationsföreståndare och fick ett antal varekilsbor att skriva under ett intyg om lämpligheten att förlägga poststationen till Varekil.

Det brev som kommunalstämman beslutat om inkom till poststyrelsen den 15 januari 1885. Det följde utslaget av röstningen vid kommunalstämman och innehöll en värdsam anhållan om en poststation inom Stala socken och *"att denna station måtte förläggas i socknens centrum eller, i enlighet med åberopade kommunalstämmans i protokollet uttalade önskan, i socknens vid allmänna häradsvägen och nära kyrkan belägna folkskola".*

Postmästaren i Orust fick båda framställningarna på remiss. Vid detta tillfälle vikarierade postexpeditören A F J Sellman på Orusts postkontor som hade flyttats till tingsstället i Svanesund vid 1885 års ingång. Gustaf Wilhelm af Zellén hade blivit utnämnd som ordinarie chef i samband med flyttningen men var tjänstledig. Sellman kunde i sitt remissvar inte finna att Johannes Nilsson och C J Niklasson hade framställt något egentligt skäl för att förlägga en poststation vid Stala kyrka. Han tillade:

"I denna del av socknen finnes ej en enda handlande - åtminstone ingen, som härav kan förtjäna namn - ej någon tjänsteman boende, ej något större gods beläget m m, vilket allt däremot kan sägas om det postområde som skulle komma att tillhöra den föreslagna poststationen i Varekil".

Sellman avslutade sitt brev med att anföra att det inte fanns någon omstän-

dighet som vore hinder för att inrätta en poststation i Varekil men tillade att *"en sådan visserligen ej heller kan såsom en nödvändighet förordas, ty de egentliga korrespondenternas väskor följa nu med Tjörns-posten och tillföras sina ägare utan någon nämnvärd vare sig tidsutdräkt eller kostnad".*

Detta var tillräckligt klart besked för poststyrelsen för att avsäga ärendet. Poststyrelsen ansåg sålunda vid föredragning den 26 juni 1885 "ifrågavarande framställningar icke föna böra till vidare åtgärd föranleda".

Nära nog exakt ett år senare skrev riksdagsmannen för Orusts och Tjörns häraders domsaga Axel Vilhelm Ljungman till landshövdingen den 22 juni 1886 och framhöll behovet av en poststation i Varekil, där en telegrafstation hade öppnats den 10 juni 1886. Kronofogde Oscar Nordmark tillstyrkte bifall till Ljungmans hemställan och rekommenderade handlanden Simon Hedström till föreståndare. Landskansliet gjorde en formell framställning i ärendet till poststyrelsen den 13 juli 1886 och Orusts postmästare fick den på remiss. Denne var nu Otto Frithiof Pamp, sedan ordinarie företrädaren hade avlidit på hösten 1885. Pamp kommunicerade med kommunalstyrelsen och en kommunalstämma hölls i Stala kyrka den 25 juli 1886.

Protokollet visar att ett skriftligt förslag till utlåtande på postmästarens begäran blivit presenterat.

"På fråga om stämman godkände detta utlåtande, svarades enhälligt ja, utom av Herr S Hedström, som svarade nej och begärde votering. Votering verkställdes även med godkännande av det föreslagna utlåtandet till ja-propositionen och förkastande därav till nej-propositionen. Voteringen utföll så, att stämman med alla de avgivna rösterna, tillsammans 971, godkände följande utlåtande:

Stala kommunalstämma, som alltför väl känner behövligheten av en ny poststations upprättande inom Stala socken, men på central plats i närheten av kyrkan, och som redan för cirka 1½ år sedan därom ingått med värdsam skrivelse till Kungl. Generalpoststyrelsen, kan under inga omständigheter tillstyrka upprättande av en sådan hos handlanden S Hedström i Varekil".

Kommunalstämmans ordförande var nu C J Niklasson. I ett långt brev till postmästaren på Orust tryckte han på behovet av en poststation vid Stala kyrka. Simon Hedström pläderade i sin tur genom ett ännu längre brev till poststyrelsen för en poststation i Varekil.

Postmästare Pamp kunde i sitt svar till poststyrelsen inte tillstyrka framställningen om en poststation i Varekil, men Hedström lyckades få underskrifter av ett stort antal personer i ett brev daterat den 30 augusti 1886, vilka alla stödde hans sak. Nu engagerade sig också riksdagsmannen Axel Vilhelm Ljungman på nytt och i ett fem foliosidor långt brev till poststyrelsen hemställde han att en poststation skulle inrättas i gästgivaregården Varekil. Efter ännu en remissomgång måste postmästare Pamp - troligen motvilligt - förmedla ett kontrakt med poststyrelsen om att Simon Hedström skulle bli föreståndare för den poststation som efter poststyrelsens beslut öppnades den 1 oktober 1886.

När Hedström avled den 3 oktober 1911, blev hans bokhållare Filip Natanael Wallin poststationsföreståndare och följdes vid 1939 års ingång av Alma Viktoria Berntsson. Hon fick pension den 1 juli 1965 och Elsy Sylvia Astrid Johansson, som tidvis vikarierat vid poststationen, blev nu föreståndare. Hon blev antagen till postkassör den 1 november 1970 men uppehöll befattningen på vakans till dess att poststationen kunde dras in den 1 september 1971.

Litteratur om post- och samhällshistoria från Bohuslän

Detta är en sammanställning över alla tillgängliga publikationer i skriftserien om posthistoria som i något avseende berör Bohuslän

13. Humlegubbar (Udda utveckling för posten i skilda delar av Sverige)
93. Posthistoria från Inlands Nordre härad.
94. Posthistoria från Inlands Södra härad
95. Posthistoria från Tunge härad
96. Posthistoria från Lane härad
97. Posthistoria från Tanums härad
98. Posthistoria från Bullarens och Sörbygdens härader
99. Posthistoria från Kville härad
123. Poststationer vid järnvägen Uddevalla-Herrljunga
177. Posthistoria från Vette härad
202. Något om posten på Västra Orust
203. Posthistoria från Sotenäs kommun
204. Posthistoria från Östra Orusts härad
220. Något om postens historia på Tjörn
225. Något om posten på Stängenäset
227. Posthistoria från Öckerö kommun
229. Posthistoria från Inlands Fräkne och Inlands Torpe härader

Det finns ca 200 andra posthistoriska skrifter från skilda delar av vårt land. En förteckning på samtliga kan rekvideras från Erik Lindgren, Box 222, 351 05 VÄXJÖ.

Orter i Bohuslän, vilka beskrivits i posthistoriska skrifter

Ort	Häfte	Ort	Häfte	Ort	Häfte
Berghogen	96	Kareby	94	Stocken	202
Björneröd	177	Kleva-Orust	204	Stora Höga	93
Bohus	94	Kode	93	Strömstad	177
Bohus-Malmön	203	Koster	177	Sundsandvik	96
Bottna	99	Kragenäs	97	Svanesund	204
Bovallstrand	203	Krokstad	98	Svarteborg	95
Brådal	203	Krokstrand	177	Svenneby	99
Bullaren	98	Kungshamn	203	Svenshögen	93
Bärfendal	203	Kungälvs		Svinesund	177
Dingle	95	Ytterby	94	Sydkoster	177
Dragsmark	96	Kvistrum	95	Tanum(shede)	97
Edshultshall	202	Kårehogen	202	Tavlebord	202
Ellös	202	Kåtebol	98	Tegneby	202
Fiskebäckskil	202	Kämpersvik	97	Tjärnö	177
Fisketorp	98	Käringön	202	Todderöd	203
Fiksetången	203	Lane	96	Tossene	203
Fjällbacka	99	Lane		Tveten	198
Fressland	98	Herrestad	96	Ucklum	93
Gerlesborg	99	Lane-Ryr	96	Varekil	204
Gilleby	202	Lommelund	177	Vassbotten	98
Gläborg	95	Lur	97	Väjern	203
Gravarne	203	Lycke	94	Vävra	93
Grebbe stad	97	Lägum	95	Ängebacken	123
Grundsund	202	Majorna	13	öds mål	93
Gullholmen	202	Medbön	98	örn	203
Gåsö	202	Möllösund	202	östad	98
Hamburgsund	99	Munkedal	95	östeby	95
Harestad	94	Munkedals bruk	95	överby	177
Havstensund	97	Myckleby	204		
Hede	97	Nordkoster	177		
Hedekas	96	Norra Sanne	98		
Heestrand	99	Näsinge	177		
Henån	202	Nösund	202		
Herrestad	96	Olofsholm	203		
Hjälteby	75	Orrekläpp	97		
Hogdals Medby	177	Orust	204		
Hogdals Nordby	177	Qvistrum	95		
Hogstorp	96	Rabbalshede	99		
Hovenäset	203	Rossöhamn	177		
Hunnebostrand	203	Sandklef	95		
Håbygård	95	Sanne	98		
Hälta	93	Sannäs	97		
Hälle	177	Skee	177		
Hällevadsholm	95	Skredsvik	96		
Hälleviksstrand	202	Skårby	94		
Högås	96	Slussen	204		
Höviksnäs	75	Smögen	203		
Ileberg	202	Spekeröd	93		
Jäger	93	Stenung (sund)	93		
Jörlanda	93	Stillingsön	204		

940202:
Tinget kv
bete ok
s. 2 - 23